

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum ratio superior, & inferior sint diuersæ potentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

& rationē esse diuerſas cognitiuas vires: non tñ ciuſdem, ſed diuerſorum. rōnem. n. vult eſſe hominum. & ideo dicit quod cognoſcit formas vniuerſales in particularibus q̄a humana cognitio proprie conſiſtit circa formas a ſenſibus abſtractas. Intelligētiam aut̄ vult eſſe ſubſtantiarum ſuperiorū, quā primo intuitu formas penitus immateriales comprehendū. & ideo vult qđ ratio numquā pertingat ad id, quod eſt intelligentiā: q̄a ad videndum quidditates immaterialium ſubſtantiarū ſecundum infirmitatē huius cognitionis pertinere non poſſumus. Hoc autem erit in patria, cum per gloriam erimus deiformes.

Ad nonv. dicendum, qđ prout ratio intellectus ſunt in diuerſis, nō ſunt vna potentia: ſed nunc quæritur de eis prout vtraque in homine inuenitur.

Ad x. dicēdū, qđ ratio illa procedit de actibus, q̄ ſunt diuerſarum potentiarum. Cōtingit autē vnus potentia eſſe diuerſos actus, quorum vnus eſt alio prior: ſicut intellectus poſſibilis actus eſt intelligere, qđ quid eſt, & formare diuerſas propoſitiones.

Ad xi. dicendum, quod vtrumque cognoſcit animas: ſed per eandem potentiam. Hoc tamen propriū humanæ animæ videtur, in quantum eſt rationalis, quod cognoſcat entitatē in hoc. Entitatē vero abſolute cognoſcere magis videtur eſſe ſuperiorum, vt ex auctoritate ſupra inducta patet.

Ad xii. dicendum, quod diligere Deum, & eligere virtutes attribuitur rationi, non quod ſint immediate ipſius: ſed in quantum ex iudicio rationis voluntas fertur in Deum, ſicut in finem, & ad virtutes, ſicut ad ea quæ ſunt ad finem. & per hunc modum rationale diſtinguitur contra irraſcibile & concupiſcibile: quia ad agendum inclinatur, vel iudicio rationis, vel paſſione, quæ eſt in irraſcibili & concupiſcibili. Et etiam voluntas eſt in ratione, in quantum eſt in parte animæ rationali: ſicut dicitur memoria eſſe in ſenſitiuo, in quantum eſt in parte ſenſitua, non quod eadem ſit potentia, & per hoc patet ſolutio ad tertium decimum & quartum decimum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ratio ſuperior, & inferior diuerſæ potentia ſint:

Secundo quæritur, vtrum ratio ſuperior & inferior ſint diuerſæ potentia. & vñ quod ſic vt Aug. dicit in 13. de Trini. imago Trinitatis eſt in ſuperiori parte rationis, non autē in inferiori: ſed imago Dei in anima conſiſtit in tribus potentijs, ergo inferior ratio non pertinet ad eandem potentiam cum ſuperiori, & ſic videtur eſſe diuerſæ potentia.

¶ 2 Item, Cum pars ad totum dicatur, in eodem genere inuenitur in quo & totum: ſed anima non dicitur eſſe totum niſi potentiale. ergo & diuerſæ partes animæ ſunt diuerſæ potentia: ſed ratio ſuperior, & inferior nominantur ab Aug. diuerſæ portiones rationis. ergo ſunt diuerſæ potentia.

¶ 3 Præ. Omne æternum eſt neceſſarium, & omne temporale & mutabile eſt contingens, vt patet per Philo. ii. Meta. ſed pars animæ quæ dicitur ſcientificā a Phi. in 6. Ethic. circa neceſſaria verſatur, ratio natium autem, ſiue opinatiuum circa contingentiā. cum ergo ratio ſuperior inhaereat æternis, inferior vero temporalia & caduca diſponat, videtur quod idem ſit ratiocinatum quod inferior pars, & ſcientificum idem quod ſuperior: ſed ſcientificum & ratiocinatum ſunt diuerſæ potentia, vt patet per Philo. ſibidem. ergo & ratio ſuperior & inferior ſunt diuerſæ potentia.

¶ 4 Præ. Sicut Philo. ſibidem dicit, ad ea, quæ ſunt

A genere altera oportet determinari alteras potētias animæ, cum omnis potētia animæ quæ ad aliquod genus determinatur, determinetur ad illud propter aliquam ſimilitudinē, & ſic ipſa diuerſitas obiectorum ſecundum genus atteſtatur diuerſitati potentiarum: ſed æternum & corruptibile ſunt omnino genere altera, cum corruptibile & incorruptibile nec in genere conueniant, vt dicitur in 10. Metaph. C6. 26. 10. 1.

¶ 5 Præ. Potentia diſtinguntur per actus, & actus per obiecta: ſed aliud obiectum eſt verum contemplabile, & aliud operabile bonum. ergo & alia potentia eſt ratio ſuperior, quæ verum contempletur, & alia inferior quæ bonum operatur.

¶ 6 Præ. Illud quod in ſe non eſt vnum, multo minus alij comparatum eſt vnum: ſed ſuperior ratio non eſt vna potentia: ſed plures, cum in ea ſit imago in tribus potentijs conſiſtēs. ergo, nec poteſt dici quod inferior, & ſuperior ratio ſint vna potentia.

¶ 7 Præ. Ratio eſt ſimplicior quam ſenſus: in parte autem ſenſitua non inuenitur, quod eadem potentia habeat diuerſa officia ergo multo minus in parte intellectiua vna potentia diuerſa officia habere poterit: ſed ratio ſuperior & inferior per officia geminantur, vt dicit Aug. 12. de Trin. ergo ſunt diuerſæ potentia.

¶ 8 Præ. Quando cumque animæ attribuuntur aliqua, quæ non eſt reducere in idem principiū, oportet ſecundum hoc diuerſas potentias in anima assignare, ſicut ſecundum recipere & retinere diſtinguitur imaginatio a ſenſu: ſed æternum & corruptibile in eadem principia reduci nō poſſunt. non enim ſunt eadem principia corruptibile & incorruptibile proxima, vt probatur in 11. Metaph. ergo eidem potentia animæ attribui non debent, & ſic ratio ſuperior, & inferior ſunt diuerſæ potentia.

¶ 9 Præ. Aug. dicit in 12. de Trin. per tria quæ ad hominis peccatum cōcurrerunt. ſ. virum, mulierem, & ſerpentem, tria ſignificare dicit, quæ ſunt in nobis, ſcilicet rationem ſuperiorem, & inferiorem, & ſenſualitatem: ſed ſenſualitas eſt alia potentia ab inferiori ratione. ergo & ratio ſuperior ab inferiori.

¶ 10 Præ. Vna potentia non poteſt ſimul peccare, & non peccare: ſed quandoque peccat ratio inferior ſuperiori non peccante, vt patet per Aug. de Trin. ergo non ſunt vna potentia.

¶ 11 Præ. Diuerſæ perfectiones ſunt diuerſorum perfectibilium, cum proprius actus requirit propriam potentiam: ſed habitus animæ ſunt perfectiones potentiarum. ergo diuerſi habitus ſunt diuerſarum potentiarum: ſed ratio ſuperior deputatur ſapientia ſecundum Aug. inferior autem ſcientia, quæ ſunt diuerſi habitus. ergo ratio ſuperior & inferior ſunt diuerſæ potentia.

¶ 12 Præ. Qualibet potentia perficitur per ſuum actum. ſed diuerſitas aliquorū actuum inducit, vel manifeſtat potentiarum diuerſitatem. ergo & vbi cumque inuenitur diuerſitas actuum debet iudicari diuerſitas potentiarum. ſed ratio ſuperior & inferior habent diuerſos actus, quia per officia geminantur, vt Aug. dicit. ergo ſunt diuerſæ potentia.

¶ 13 Præ. Rō ſuperior, & inferior magis differunt, quā intellectus agēs & poſſibilis, cū circa idē intelligibile attendatur actus in intellectus agētis & poſſibilis, non autē actus ſuperioris, & inferioris rationis, ſed

C6. 26. 10. 1.

Capit. 4. in princ. co. 1.

Ca. 12. 10. 3.

12. de Trin. c. 13. tom. 1.

Libr. 12. de Trin. cap. 14. tom. 3.

12. de Trin. capit. 4. in princ. 10. 3.

In arg. 7. & 12.

sed circa diuersa, vt dictum est. Sed intellectus agēs, & possibilis sunt diuersæ potentia. ergo & ratio superior & inferior.

¶ 14. Præ. Omne quod deducit ab aliquo, est aliud ab illo: quia nulla res est sui ipsius causa: sed inferior ratio deducitur a superiori, vt dicit Aug. 12. de Tri. ergo est alia potentia a superiori.

¶ 15. Præ. Nihil mouetur a seipso, sicut probatur in 7. Physic. sed ratio superior mouet inferiorem, in quantum dirigit & gubernat eam. ergo superior ratio & inferior sunt diuersæ potentia.

Capitu. 4. in prin. tom. 3.

SED CONTRA, diuersæ potentia animæ sunt diuersæ res: sed ratio superior & inferior non sunt res diuersæ. Vnde dicit Aug. 12. de Trin. cum differimus de natura mentis humana, de una quadam re differimus, nec eam in hæc duo, quæ commemorauimus nisi per officia geminamus. ergo superior & inferior ratio non sunt diuersæ potentia.

¶ 12. Præ. Quanto aliqua potentia est immaterialior, rãto ad plura se extendere potest: sed ratio est immaterialior quã sensus, eadem aut potentia sensitua scilicet uisui, & eterna siue incorruptibilia uel ppetua, scilicet celestia corpora, & corruptibilia, sicut hæc inferiora cernimus. ergo & eadem potentia ronis est, quæ eterna contemplatur, & rorporalia disponit.

RESPON. Dicendum, quod ad euidenciam huius questionis oportet duo præcognoscere, scilicet qualiter potentia distinguuntur, & quomodo ratio superior & inferior differant. Ex quibus duobus tertium poterit esse manifestum, quod ad presens intendimus, scilicet utrum ratio superior & inferior sint una potentia, vel dua. Sciendum igitur, quod potentiarum diuersitas penes actus, & obiecta distinguitur. Quidam autem dicunt hoc non esse ita intelligendum, quod actuum, & obiectorum diuersitas sit causa diuersitatis potentiarum, sed signum solummodo. Quidam vero dicunt, quod diuersitas obiectorum est causa diuersitatis potentiarum in passivis potentijs: non autem in actiuis. Sed si diligenter consideretur in utrisque potentijs inueniuntur actus & obiecta, nõ solum esse signa diuersitatis: sed causæ aliquo modo. Omne enim cuius esse non est, nisi propter finem aliquem, habet modum sibi determinatum ex fine, ad quem ordinatur: sicut terra est ordinata ad actum, ut sit conueniens ad finem suum, qui est secare. Omnis autem potentia actiua, siue actiua, siue passiuæ ordinatur ad actum, sicut ad finem, ut patet in 9. Met. unde unaquæque potentia habet determinatum modum & speciem, secundum quod potest esse conueniens ad tale actum. Et secundum hoc diuersificatae sunt potentia: quod diuersitas actuum diuersa principia requirebat, a quibus elicerentur. Cum autem obiectum comparatur ad actum sicut terminus, terminis autem specificentur actus, ut patet in 5. Physic. oportet quod actus penes obiecta distinguantur. Et ideo obiectorum diuersitas, potentiarum diuersitatem inducit. Sed obiectorum diuersitas dupliciter attendi potest. Vno modo secundum naturam rerum: alio modo secundum rationem. diuersitas obiectorum secundum naturam rerum ut color, & sapor: secundum diuersam rationem obiecti, ut bonum & verum. Cum autem potentia, quæ sunt actus determinati organorum, non possunt se extendere ultra suorum organorum dispositionem (non enim potest esse organum corporale unum, & idem omnibus naturis cognoscendis accommodatum) oportet de necessitate quod potentia, quæ sunt organis affixa, circa quasdam naturas determinate sint. scilicet circa naturas corporeas. Operatio enim

Lib. 1. Meta. cou. 11. & 15. tom. 3.

quæ per organum corporeum exercetur, non potest se extendere ultra naturam corpoream: sed, cum in natura corporea inueniatur aliquid, in quo diuersa corpora conueniunt, aliquid uero, in quo diuersa corpora diuersificantur, possibile est aptare unam potentiam corpori alligatam omnibus corporibus secundum id, quod eorum habent, sicut imaginaria potest omnibus corpora conuenire in ratione quantitatis, & figuræ: & consequentium (unde non solum ad naturalia: sed ad mathematica se extendit) sensus uero eorum prout in omnibus corporibus naturalibus, ad quæ solum se extendit, inuenitur uis actiua & immutabilia. Quædam uero potentia aptantur his, in quibus corpora diuersificantur secundum diuersum modum immutandi, & sic est uisus circa colorem, auditus circa sonum, & sic de alijs. Ex hoc igitur, quod pars sensitua anima utitur organo in operando, duo ipsam consequuntur, scilicet quod non potest ei attribui aliqua potentia respiciens eorum obiectum omnibus entibus, sic. nam transcederet corporalia, & iterum quod possibile est in ea inueniri diuersas potentias. scilicet diuersam naturam obiectorum propter conditionem organorum, quæ aptari potest huic, uel illi nature. Illa uero pars animæ, quæ non utitur organo corporeo in opere suo, non remanet determinata, sed quodammodo infinita, in quantum est immaterialis, & sic eius uirtus se extendit ad obiectum commune omnibus entibus. Vnde eorum obiectum intellectus dicitur esse quod quid est, quod in omnibus generibus entium inuenitur. Vnde Philo. dicit, quod intellectus est, quod est omnia facere, & quod est omnia. Vnde impossibile est, quod in parte intellectiua distinguatur diuersæ potentia ad diuersas naturas obiectorum: sed solummodo secundum rationem diuersam obiecti, prout. Secundum diuersam rationem enim unam & eandem rem quæque actus anime feruntur: sic bonum & verum in parte animæ diuersificantur intellectum & uoluntatem. In uerum. intelligibile est intellectus, ut in formam, cum oporteat eorum intelligitur, intellectum esse informatum, in bonum autem feruntur, ut in finem. Vnde a Philo. in 6. Met. dicitur uerum esse in mente, bonum & malum in rebus, cum forma sit intus, & finis extra. Non autem eadem ratio finis & forma perficitur, & sic bonum & uerum non habent eandem rationem obiecti. Sic etiam circa intellectum, agens & possibilis intellectus distinguuntur. Non enim eadem ratione est obiectum aliquid in quantum est in actu, & in quantum est in potentia, ut in quantum agit, & patitur. Intelligibile enim actu, est obiectum intellectus possibilis, agens quasi in ipsum, prout exit de potentia in actum: intelligibile uero in potentia est obiectum intellectus agens, prout in parte intellectus agentem intelligibile actu. sicut in parte qualiter in parte intellectiua potentia distinguuntur sunt. Ratio uero superior, & inferior hoc modo distinguuntur. Sunt enim quedam natura animæ rationalia superiores, quedam uero inferiores. Cum uero omne quod intelligitur, intelligatur per modum intelligentis, uerum, quæ sunt supra animam, intellectus est in anima rationali inferior ipsi rebus intellectis. Earum uero que sunt infra animam, intellectus esse habet, quia ipsi rebus, cum in ea res ipsæ nobiliter esse habeat, quia in seipsis, & sic ad utraque, res diuersam habitudinem habet, & ex hoc diuersa sortitur officia. Secundum enim quod ad superiores naturas respicit, siue ut eorum ueritate & naturam absolute contemplantur, siue ut ab eis rationem, & quasi exemplar operantur accepta superior.

superior rō nominatur, secundū vero quod ad inferiora cōuertitur, vel cōspicienda per cōtemplationem, vel per actionē disponenda, inferior rō nominatur. Vtraque autem. superior & inferior, secundū eōdem rationem intelligibilis ab anima humana apprehenditur, superior quidē prout est immaterialis in seipsa, inferior autē prout a materia p̄ actū intellectus agētis denudatur. vnde patet, q̄ rō superior, & inferior nō no mināt diuersam potētiam, sed vnā, & eandem ad diuersa diuersimodē comparatam.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quod sicut dictū est in q̄ncōe de Mente, imago Trinitatis in anima attenditur quidem in potentis, vt in radice, sed cōpletur in actibus potentiarū. Et s̄m hoc dicitur imago ad superiorem, & non inferiorē rationem pertinere.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄ pars animæ nō semper potēt ā distinctam designat: sed aliquā pars potētiae accipitur secundū partē obiectōrum, secundū quā virtualis quantitatis diuisio attenditur, vt si aliquis pōt portare centum libras, dicitur potētiae illius partem h̄re, qui non potest portare nisi quin quaginta, cum tñ sit eadem potentia specie. Et secundū hunc modum superior, & inferior rationis portio dicuntur, secundum quod feruntur in partem obiectōrum, quā communiter ratio respicit.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ scientificū, & rōcinatiuum, & opinatiuum non sunt idē quod potentia superior & inferior: quia & circa naturas inferiores quas respicit rō inferior, possunt accipi necessariae considerationes, quā ad scientificū pertinent, alias Physica & Metaphysica non essent scientia: similiter & superior ad actus humanos ex libero arbitrio depēdentes, & per hoc contingentes quodāmodo conuertitur: alias superiori rationi non attribueretur peccatum, quod circa hoc cōtingit. Et sic ratio superior non ex toto separatur rōcinatiuo, vel opinatiuo. Scientificum autem, & rōcinatiuum diuersa quidem potētiae sunt: quia quantum ad ipsam rōnem intelligibilis distinguantur. Cum enim actus alicuius potētiae se non extendat vltra virtutem sui obiecti, omnis operatio quā non pōt reduci in eadē rationē obiecti, oportet quod sit alterius potētiae, quā habeat aliā obiecti rationem.

Obiectum autem intellectus est q̄ quid est, vt d̄r in 3. de Anima, & propter hoc actio intellectus extenditur quantum pōt extendi virtus eius ad quod quid est: per hanc autē primo ipsa principia cognita fiunt, ex quibus cognitio vltimū ratio cinādo peruenitur in conclusionum notitiam. Et hanc potentiam quā ipsas cōclusiones in quod quid est nata est resolueret, Philosophus scientificum appellat. Sunt autem quaedā, in quibus non est possibile talē resolutionē facere, vt perueniatur vsq; ad quod quid est, & hoc propter incertitudinē sui esse, sicut est in contingētibus inquantū contingentia sunt. Vnde talia non cognoscuntur per quod quid est, quod erat p̄priū obiectū intellectus, sed per aliū modū. s̄per quandā coniecturam de rebus illis, de quibus plena certitudo haberi non potest. Vnde ad hoc alia potētia requiritur. Et quia hęc potentia non pōt reducere rationis inquisitionem vsq; ad suū terminū quasi ad quietem, sed consistit in ipsa inquisitione, quasi in motu opinionē solummodo inducens de his quā inquiri, ideo quasi a termino suā operationis hęc potentia rōcinatiuum, vel opinatiuum nominatur: sed ratio superior & inferior distinguuntur penes ipsas naturas, & ideo non sunt diuersa potētia

ta sicut scientificum & opinatiuum.

AD QVARTVM dicendum, q̄ obiecta scientifici & rōcinatiui sunt altera genere, quantum ad propriū genus cognoscibilis, cum s̄m rationem diuersam genere cognoscatur: sed aeternae res & temporales, sunt diuersa genere natura, nō autem quantum ad rationem cognoscibilis, secundum quam oportet similitudinem attendi inter potētiam & obiectum.

AD QVINTVM dicendum, quod verum cōtemplabile, & bonum operabile ad diuersas potētias pertinent, scilicet ad intellectum & voluntatem: sed penes hoc non distinguuntur ratio superior & inferior, cum vtraque possit esse & speculatiua & actiua, quamuis ratione diuersorum, vt ex dictis patet.

AD SEXTVM dicēdū, q̄ id quod in se multa continet, nihil prohibet esse vnū cum alio multa continente, si eadē multa continent ab vtroq; sicut hic aceruus, & hęc cōgregatio lapidū sunt vnū & idē. Et p̄ hūc modū ratio superior, & inferior sunt vna potentia: quamuis vtraque quodāmodo plures potētias contineat. Eadē autē vtraque continet. Nō autē dicuntur in ratione superiori esse plures potētiae, quasi in plures potētias ipsa rōnis potentia diuidatur: sed secundum quod voluntas ab intellectu comprehenditur, non quod sint vna potentia: sed quia ex apprehensione intellectus volūtas mouetur.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ in parte sensitiua est aliqua potētia vna diuersa habēs officia, sicut imaginatio cuius officiū est conseruare ea q̄ accepta sunt a sensibus, & iterū intellectui repraesentare: tñ cū virtus quanto est immaterialior, tāto ad plura se extendere possit, vnā potētiam nihil prohibet habere plura officia in parte intellectiua, non autē in sensitiua.

AD OCTAVM dicēdū, quod quamuis aeternū, & tēporale non reducant ad eadē principia proxima: tñ cognitio aeterni, & tēporalis ad idē principii reducitur, cum secundum vnā rōnem intelligibilis vtrumque quam ab intelligente comprehendatur.

AD NONVM dicēdū, q̄ sicut ad naturā humanam pertinebat vir & mulier, inter quos erat carnale cōiugiū, nō autē serpens: ita ad naturam superioris rōnis pertinet inferior tanquam mulier, non autem sensualitas tamquam serpens, vt dicit Aug. 12. de Trin.

AD X. dicendum, quod cum peccare sit actus quidam, proprie loquendo nō est rationis neque superioris neque inferioris, sed hominis secundū hanc vel illā: nec est in cōueniens si vna potentia ad diuersa comparatur, quod secundum vnā habitudinē sit peccatum, secundum aliam non. sicut cū plures habitus sunt in vna potentia, contingit peccare secundum actum vnius habitus, & non secundū actū alterius, vt si idem sit Grammaticus & Geometra, & vera de lineis enuntiet solēctismum faciēdo.

AD XI. dicēdū, q̄ q̄ p̄fectio cōplet perfectibile s̄m totā eius capacitatem, impossibile est vnus p̄fectibilis esse plures perfectiones in eodē ordine. Et ideo non pōt esse, quod materia perficiatur simul duabus formis substantialibus: quia vna materia nō videtur esse capax nisi vnus formae, secus autē est de accidentalibus formis, quā nō perficiunt sua subiecta s̄m totam suam potētiam. Vnde possibile est plura accidentia esse vnus perfectibilis, & ideo plures habitus esse vnus potentia est possibile, cū habitus sint accidentales perfectiones potentiarum, superueniunt enim post completam potētiae rationem.

AD XII. dicēdū, q̄ sicut Auicenna dicit in 6. de Naturalibus, diuersitas actus quādoque indicat diuersitatem

In corp. arc.

Ca. 21. 29. p.

De 295.

uerſitatē potentiarum, qñq; non. Quinq; n. modis
 in actibus animæ diuerſitas inueniri pot. Vno mo-
 do ſecundum fortitudinem & debilitatē, ſicut opi-
 nari, & credere. Alio modo ſecundū velocitatē &
 tarditatem, ſicut currere & moueri. Tertio modo
 ſecundum habitum & priuationem, vt quieſcere, &
 moueri. Quarto modo ſecundū cōparationem ad
 contraria eiſdē generis, vt ſentire album, & nigrū.
 Quinto modo eſt qñ actus eſt diuerſorū generum,
 vt apprehendere, vel moueri, vel ſentire ſonū & co-
 lorem. diuerſitas igitur primi, & ſecūdi modi diuer-
 ſitatē potētiae nō indicat, quia ſic oporteret tot eſſe
 potētias animæ diſtinctas, quot gradus fortitudinis,
 vel debilitatis, vel velocitatis, vel tarditatis inueniū-
 tur in actibus ſimiliter etiam nec diuerſitas tertij, &
 quarti modi, cum eiſdem potētiae ſit operari ad
 utrūq; oppoſitū. Sola autem diuerſitas quinti modi
 indicat diuerſitatē potētiae, vt dicamus actus gene-
 re diuerſos, qui in rōne obiecti nō cōueniunt. Et ſe-
 cundum hoc diuerſitas actuum rationis ſuperioris,
 & inferioris diuerſitatem potētiae nō indicat.
 Ad xiiii. dicendū, qđ intellectus agēs & poſſibi-
 lis plūs differunt, quam ratio ſuperior & inferior,
 cum intellectus agēs & poſſibilis diuerſa obiecta
 formaliter reſpiciant, & ſi non materialiter. Reſpi-
 ciunt enim diuerſam rationem obiecti, quamuis
 vtrumque in eadem re intelligibili poſſit inueniri,
 vnum enim & idem pot eſt eſſe prius intelligibile in
 potētia, & poſt intelligibile in actu: ſed ratio ſuperi-
 or, & inferior reſpiciunt diuerſa obiecta materia-
 liter non formaliter, cum reſpiciant naturas diuerſas,
 ſecundum vnam rationem obiecti, vt ex dictis
 patet. diuerſitas autem formalis maior eſt, quā ma-
 terialis, & ideo ratio non ſequitur.

In corp. art.

Ad xiiii. dicendū, quod inferior ratio dicitur
 a ſuperiori deduci, ratione eorūm quæ attendit
 inferior ratio, quæ deducitur ab his, quæ ſuperior
 attendit: rationes enim inferiores a ſuperioribus
 deducuntur. vnde nihil prohibet rationem ſuperi-
 orem, & inferiorem eſſe vnam potētiam, ſicut
 videmus quod eiſdem eſt conſiderare principia
 ſubalternantis, ſcientiæ, & principia ſubalternatæ:
 quamuis hæc ab illis deducantur.

Ad xv. dicendū qđ pro tanto dī ratio ſuperior
 inferiorem mouere: quia rationes inferiores regu-
 landæ ſunt ſecundum ſuperiores, ſicut etiam ſub-
 alternata ſcientia a ſubalternante regulatur.

ARTICVLVS III.

Verum in ratione ſuperiori, vel inferiori poſſit eſſe peccatum.

1. 2. q. 74. ar-
tic. 5.
Lib. 3. co. 52.
tom. 3.
Art. 1. huius
quæſt.

TERTIO quaeritur, vtrum in ratione ſuperiori,
 vel inferiori poſſit eſſe peccatum. Et videtur
 quod non: quia dicit Philoſ. quod intellectus ſem-
 per eſt reſtus: ratio autem eadem eſt potētia cum
 intellectu, vt ſupra habitum eſt. ergo &c.

Cap. 4. te. 3.

¶ 2. Item, quicquid eſt ſuſceptiuū alicuius perfe-
 ctionis, ſi ſit ſuſceptiuū defectus, nō pot eſſe in eo defe-
 ctus, niſi oppoſitus illi perfectioni: quia contrariorū
 idem eſt ſuſceptiuum: ſed ſecundum Auguſt. 12. de
 Trin. propria perfectio rationis ſuperioris eſt ſapientia,
 & inferioris ſcientia. ergo in eis non poterit eſſe
 aliud peccatum, niſi ſtultitia, vel ignorantia.

1. retracta.
15. tom. 1. de
duabus na-
turis. to. 6.

¶ 3. Item, ſecundū Aug. omne peccatū eſt in volun-
 tate: ſed ratio eſt alia potētia a voluntate. ergo &c.

p. 4. de Diui.
nomi. nomi.
med.

¶ 4. Itē, nihil eſt ſuſceptiuum ſui cōtrarij: quia cōtra-
 ria ſimul eſſe nō pñt: ſed omne peccatū hominis eſt
 cōtrariū rationi, malum enim hominis eſt cōtra ra-
 tionē, vt dicit Diony. 4. ca. de Diui. nomi. ergo &c.

¶ 5. Præ. Peccatū qđ circa aliquā materiā cōmitti
 nō pot attribui alicui potētiae: qđ ad illam materiā
 nō extendit: ſed rō ſuperior hēt p. materiā res
 nās, nō aut delectabilia carnis. ergo peccatū qđ cir-
 ca delectabilia carnis cōmittit, nullo modo ratio-
 ni ſuperiori attribui debet, cū tñ dicat Aug. qđ con-
 ſenſus in actum rationis ſuperiori attribuitur.

¶ 6. Præ. Fortius nō vincit ab inferiori: ſed rō eſt ſu-
 tiſſimū eorū qđ in nobis inueniunt. ergo nō poterit
 ci per concupiſcentiā, vel aliquid hmōi. ergo &c.

SED CONTRA. Eiuſdem eſt mereri & demereri:
 ſed meritum in actu rationis conſiſtit. ergo &c.

¶ 2. Præ. ſecundum Philoſo. contingit peccare
 non ſolum ex paſſione, ſed ex electione ſed electio
 in actu rationis conſiſtit cum ſequatur conſentium,
 vt dicitur in Ethic. ergo &c.

¶ 3. Præ. Per rōnem dirigitur in ſpeculabilia &
 operabilia: ſed in ſpeculariis cōtingit eſſe pecca-
 tū circa rōnem, vt cum aliquis paralogizat. ergo &c.

RESPON. Dicendum, quod ſecundū Auguſt. de
 Trin. quandoq; peccatum eſt in ſuperiori ratione,
 quandoq; in inferiori. Ad cuius intellectū oportet
 duo cōnoſcere, ſcilicet actus poſſit attribui rōni,
 quis ſuperiori, & quis inferiori. Sciendū eſt igitur,
 quod ſicut duplex eſt apprehenſiua, ſcilicet inferior, eſt
 ſenſitiua, & ſuperior, qđ eſt intellectiua vel rōnalis
 duplex eſt appetitiua, ſcilicet inferior quæ vocatur ſen-
 ſitiua, quæ diuiditur per irraſionabilem & concupiſ-
 ciblem & ſuperior, quæ nominatur voluntas: hmōi au-
 tē duæ appetitiuæ ad ſuas apprehenſiuas quantum ad
 aliquid ſimiliter ſe habent, & quantum ad aliquid di-
 ſimiliter. Similiter quidem quantum ad hoc, quod in
 neutro appetitu poſt eſſe aliquis motus nō pra-
 cedente aliqua apprehenſione. Appetibile nō non
 mouet appetitū, vel inferiorē, vel ſuperiorem, cū
 apprehenſum, vel ab intellectu, vel a phantaſia vel
 a ſenſu, rōne cuius non ſoſi appetitus eſt in motu
 unſ, ſed etiā intellectus & phantaſia & ſenſus. Diſtincti-
 liter autē quātū ad hoc, qđ in appetitu inferiori eſt
 quæ eſt naturalis inclinatio, quæ quodammodo natu-
 raliter cogit appetitū, vt in appetibile reſtat.
 Sed ſuperior appetitus non determinatur ad alterū,
 quia ſuperior appetitus liber eſt, non autē inferior.
 Et inde eſt quod motus inferioris appetitus quia cauſa
 attribuitur ſuæ apprehenſiua: quia cauſa
 illius motus non eſt ex apprehenſione, ſed ex incli-
 natione appetitus: ſed motus appetitus ſuperioris
 attribuitur ſuæ apprehenſiua, ſcilicet rōni, quia ſuperi-
 oris appetitus inclinatio in hoc, vel in illud ex natu-
 rā rōnis cauſatur. Et inde eſt, qđ vires motuæ di-
 ſtinguimus p rōnā, irraſionabilem, concupiſcibilem, in par-
 te ſuperiori nominātes qđ apprehenſionis eſt. in in-
 feriori vero qđ appetitus. ſic igitur patet, qđ aliquis
 actus attribuitur rōni dupliciter. Vno modo quod
 inmediate eius, vt pote ab ipſa rōne elicitus: ſicut
 cōſerre de agendis, vel ſcibilibus. Alio modo quod
 eius eſt mediante voluntate, qđ per eius ſed cū mo-
 uetur. Sicut autē motus appetitus, qui ſequitur natu-
 rā rōnis, rōni attribuitur: ita motus appetitus eorū
 ſuperiori rōni, vt pote cū aliquid deliberat de agendis,
 diſ, ex hoc quod aliquid Deo eſt acceptū, vel diuina
 lege præceptum, vel aliquo hmōi modo. Inferioris
 vero rōnis eſt qđ motus appetitus cōſequatur: ita
 rōnis rōnis iudiciū, vt eſt deliberatō de agendis per
 cauſas inferiores, vt pote conſideratō rōnis
 actus, dignitatē rōnis, hominū offenſam.

Cap. 3.

1. 2. q. 74.

ar. 5.

Lib. 3. co. 52.

tom. 3.

Art. 1. huius

quæſt.

¶ 5. Præ.

¶ 6. Præ.

SED CONTRA.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

¶ 5. Præ.

¶ 6. Præ.

SED CONTRA.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.

RESPON.

¶ 2. Præ.

¶ 3. Præ.